

Nr 93.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tilläggs pension åt f. d. kanslibiträdet hos domänstyrelsen Agda Helena Leatz; given Stockholms slott den 12 februari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anför:

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 5 januari 1931 dagteknad skrift har kanslibiträdet hos domänstyrelsen Agda Helena Leatz anhållit att få såsom tjänstår för erhållande av pension tillgodoräkna tid, varunder hon omedelbart före sin anställning hos domänstyrelsen tjänstgjort såsom kartriterska vid generalstabens litografiska anstalt.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Agda Leatz, som är född den 31 mars 1870, anställdes såsom kartograf hos domänstyrelsen den 1 mars 1905; att hon den 14 december 1912 konstituerades och förordnades att från och med ingången av år 1913 vara biträde i den högre lönegraden

Bihang till riksdagens protokoll 1932. 1 saml. 73 häft. (Nr 93-94.)

hos domänstyrelsen; att hon från och med den 1 januari 1922 varit kansli-biträde hos styrelsen; att hon hos domänstyrelsen tjänstgjort såsom kartriterska och förestått styrelsens kartritningskontor; att hon beviljats avsked från och med den 31 mars 1931, från och med vilken dag hon jämlikt beslut av domänstyrelsen den 1 april 1931 åtnjutit avkortad pension till belopp av 1,488 kronor, motsvarande $\frac{26}{30}$ av det för henne gällande pensionsunderlaget, 1,716 kronor; samt att hon omedelbart före sin anställning hos domänstyrelsen under 12 $\frac{1}{2}$ år varit anställd såsom kartriterska vid generalstabens litografiska anstalt.

Till stöd för sin framställning har Agda Leatz anfört, att generalstabens litografiska anstalt tidigare åtnjutit statsbidrag och att där anställda personer numera ägde genom anstalten åtnjuta pension. Sakligt sett syntes ock bestämmelsen i 20 § 1 mom. tredje stycket lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, sådan nämnda lag lydde enligt lag den 18 juni 1925 (nr 215), vara å henne tillämplig. Denna bestämmelse, som innehölle, att tjänsteman kunde efter prövning av Kungl. Maj:t förklaras berättigad att såsom tjänstår för erhållande av pension tillgodoräkna, helt eller delvis, den tid han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kunde anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statens tjänst, hade emellertid ej intagits i de provisoriska pensionsbestämmelser, som faststälts för domänverket, trots överensstämmelse i övrigt mellan dessa bestämmelser och kommunikationsverkens pensionslag. Motsvarande föreskrift inginge även i det av 1926 års pensionsutredning avgivna förslaget till ny civil tjänstepensionslag.

Domänstyrelsen, som avgivit utlåtande i ärendet den 22 januari 1931, har därvid anfört, att något sakligt skäl för den av sökanden påvisade olikheten mellan pensionsbestämmelserna för de olika ämbetsverken knappast kunde anses föreligga. Då styrelsen dessutom hade den bestämda uppfattningen, att sökandens synnerligen väl vitsordade arbete vid generalstabens litografiska anstalt icke blott varit utslagsgivande vid hennes anställning i styrelsens tjänst utan även varit av den största betydelse för hennes tjänstgöring såsom kartriterska hos styrelsen och föreståndare för dess kartritningskontor, syntes det styrelsen endast vara en akt av billighet, att sökanden medgäves rätt att för erhållande av tjänstepension tillgodoräkna de fyra år av sin anställning vid litografiska anstalten, som erfordrades för att hon vid avskedstagandet skulle kunna komma i åtnjutande av hel pension. Styrelsen hade visserligen vid sitt ståndpunkttagande utgått ifrån, att generalstabens litografiska anstalt vore och städse varit ett enskilt företag, men syntes anstalten under sin hundraåriga tillvaro intagit en ställning, som nära anslöte den

till statens militära organ, vilket även fått sitt uttryck däri, att anstalten under åren 1875—1913 upptagits i statskalendern såsom en underavdelning av generalstabens. Det syntes styrelsen, som om nämnda förhållande borde kunna utgöra ett ytterligare stöd för bifall till ansökningen.

Kommunikationsverkens lönenämnd har i utlåtande den 5 februari 1931 inledningsvis erinrat, att för domänverkets befattningshavare vore gällande bestämmelserna i 1907 års civila pensionslag ävensom vissa i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 323) meddelade särskilda pensionsföreskrifter. I fråga om tillgodoräkning av tjänstetid för pension stadgades i 3 § d) av nämnda kungörelse — sådant detta författningsrum lydde enligt kungörelsen den 12 juni 1925 (nr 251) — att tjänstår för erhållande av pension beräknades för tid, under vilken tjänsteman efter fyllda aderton år i statens tjänst innehåft ordinarie eller icke-ordinarie befattning eller annan anställning, som prövades vara därmed jämförlig, eller ock bestritt förordnande å sådan tjänst. Då sagda kungörelser blivit av Kungl. Maj:t med riksdagen beslutade, syntes sökandens framställning att för erhållande av pension vid avgång från innehavande befattning hos domänstyrelsen få utöver sin tjänstetid hos nämnda styrelse räkna sig tillgodo jämväl viss anställningstid hos ett icke statligt företag, nämligen generalstabens litografiska anstalt, icke kunna utan riksdagens hörande av Kungl. Maj:t bifallas.

Beträffande själva sakfrågan, huruvida skäl kunde anses föreligga för ett tillmötesgående av sökandens framställning, har lönenämnden anfört följande:

»Spörsmålet om rätt för i statens tjänst anställd befattningshavare att vid avgång från tjänsten för pension få tillgodoräkna utomstatlig tjänstetid var på sin tid föremål för övervägande inom 1921 års pensionskommitté vid verkställande av utredning rörande ny civil pensionslag. I de förslag till sådan lag, nämnda kommitté framlade i betänkande den 18 oktober 1924 — och sedermera i förnyat betänkande den 30 november 1925 — intogs ock en bestämmelse, som stadgade, att tjänsteman kunde efter prövning av Konungen förklaras berättigad att få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna intill $\frac{2}{3}$ av den tid, han utom statens tjänst må hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbar med eller av högre värde än hans arbete i statens tjänst.

Detta stadgande upptogs även i det förslag till ny civil pensionslag, som i anslutning till kommitténs utredning förelades 1925 års riksdag (prop. nr 153). Lagförslaget, som i nu berörda hänseende icke föranledde någon erinran under riksdagens behandling av detsamma, förföll emellertid på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut. Men samtidigt antog riksdagen vissa tillägg till kommunikationsverkens pensionslag, däribland ett tillägg till 20 § av denna lag, i enlighet varmed tjänsteman må efter prövning av Konungen kunna förklaras berättigad att få såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension tillgodoräkna, helt eller delvis, den tid han utom statens

tjänst må hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kan anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst.

I betraktande av att frågan om ny civil pensionslag allttjämt är olöst, sakna sålunda de befattningshavare, som lyda under 1907 års civila pensionslag — och hit höra, såsom redan är nämnt, domänverkets befattningshavare — den generella rätt i förevarande hänseende, som år 1925 tillerkändes kommunikationsverkens befattningshavare. Emellertid har riksdagen under de senaste åren på Kungl. Maj:ts särskilda framställning i ett par fall medgivit tillgodoräknande i pensionshänseende åt befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen av tjänstetid i icke statlig anställning. Här må sålunda erinras därom, att 1929 års riksdag bifallit ett av Kungl. Maj:t i prop. nr 135, punkt 1, framlagt förslag om tilläggspension till byråchefen hos pensionsstyrelsen K. Dickman. Till grund för den föreslagna tilläggspensionens beräknande låg ett av statskontoret i ärendet avgivet yttrande, däri ämbetsverket utgick från att Dickman borde i pensionshänseende få tillgodoräkna sig $\frac{2}{3}$ av den tid utav 15 år, varunder han innehaft anställning hos enskilt livförsäkringsbolag.

I detta sammanhang torde lönenämnden jämväl få erinra, att 1929 års riksdag på givan anledning uttalat sig rörande de förutsättningar, under vilka ett medgivande av här ifrågavarande art kan från riksdagens sida påräknas. Vid anmälan av sitt beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i prop. nr 135, punkt 2, gjorda framställning om tilläggspension till förste expeditionsvakten hos länsstyrelsen i Malmöhus län F. Hvenberg yttrade riksdagen följande (R. skr. 215, punkt 57):

'Vid den prövning, riksdagen ägnat Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, har riksdagen icke funnit tillräckliga skäl föreligga att, såsom ifrågasatts, i detta fall medgiva tilläggspension, grundad på tillgodoräknande av tjänstetid utom statstjänst. Enligt det stadgande i 1925 års förslag till civil tjänstepensionslag, vilket åberopats till stöd för framställningen, skulle såsom förutsättning för tillgodoräknande av tjänstetid utom statens tjänst gälla, att under dylik tid utfört arbete varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och kunde anses hava varit till särskilt gagn för vederbörandes arbete i statstjänst. Det synes riksdagen kunna sättas i fråga, huruvida av Hvenberg fullgjord tjänstgöring såsom vaktmästare vid enskild läroanstalt för flickor rimligen kan anses uppfylla berörda fordringar. Enligt riksdagens mening måste det, på grund av önskvärdheten att hålla tilläggspensioner av förevarande art inom skäliga gränser, anses angeläget att vid prövning av ärenden utav detta slag taga särskild hänsyn bland annat till frågan, huruvida tjänstgöring, som föreslås tillgodoräknad, varit av beskaffenhet att särskilt kvalificera befattningshavaren för hans efterföljande statstjänst.'

Av handlingarna i nu föreliggande ärende framgår, att kanslibiträdet Leatz före sitt inträde i domänverkets tjänst hos generalstabens litografiska anstalt innehaft anställning såsom kartriterska samt att enligt domänstyrelsens bestämda uppfattning denna hennes anställning varit icke blott utslagsgivande vid hennes anställande hos domänstyrelsen utan även av den största betydelse för hennes tjänstgöring såsom kartriterska hos styrelsen och föreståndare för dess kartritningskontor.

De angivna omständigheterna ådagalägga, att sökandens arbete före statstjänstens tillträde måste sägas hava varit av den av riksdagen omnämnda arten att särskilt kvalificera henne för hennes anställning hos domänstyrelsen.

I betraktande härav finner lönenämnden sökandens framställning äga fog för sig. Frånsett det stöd för framställningen, sökanden kan åberopa i stats-

makternas tidigare, här ovan omförmälda beslut ifråga om medgivande åt befattningshavare att för pension tillgodoräkna tjänstetid i icke statlig anställning, förtjänar ock i nu föreliggande fall att uppmärksammas det av domänstyrelsen anförda förhållandet, att det enskilda företaget, där sökanden före sitt inträde i domänverkets tjänst var anställd, i avseende å sin verksamhet är nära ansluten till statens militära förvaltning.»

På grund av det anförda har lönenämnden hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka tilläggs pension åt Agda Leatz.

Statskontoret har i den 8 april 1931 avgivet utlåtande anført, att, enligt vad statskontoret inhämtat, domänstyrelsen den 1 april 1931, i sammanhang med beviljande av avsked för sökanden från och med den 31 mars 1931, förklarar henne berättigad att för intjänade 26 tjänstår erhålla avkortad pension av 1,488 kronor, motsvarande $\frac{26}{30}$ av det för henne gällande pensionsunderlaget av 1,716 kronor. Vid sådant förhållande och på grund av den utredning, som framlagts i de av domänstyrelsen och kommunikationsverkens lönenämnd avgivna utlåtandena i ärendet, hade statskontoret icke funnit anledning till erinran mot att sökanden finge med hänsyn till sin anställning vid generalstabens litografiska anstalt — där hon erhållit en för arbetet hos domänstyrelsen synnerligen gagnelig färdighet i kartritning — komma i åtnjutande av en pensionsförhöjning med 228 kronor, varigenom hon skulle få hel pension för sin befattning såsom kanslibitråde hos domänstyrelsen.

Statskontoret har sålunda hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att sökanden finge från och med den 31 mars 1931 under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författningsenligt tillkommande pension — en tilläggs pension av domänfondens medel till ett belopp av 228 kronor för år.

Då genom vad i ärendet blivit upplyst måste anses ådagalagt, att Agda Leatz' anställning vid generalstabens litografiska anstalt varit av stor betydelse för hennes arbete i domänstyrelsens tjänst, anser jag, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, att tilläggs pension bör beredas henne. Denna torde, på sätt föreslagits, böra bestridas av domänfondens medel samt utgå från och med den 31 mars 1931 och bestämmas till sådant belopp, att densamma jämte av domänstyrelsen beviljad pension uppgår till hela det för kanslibitråde gällande pensionsunderlaget, 1,716 kronor. Då den Agda Leatz redan tillerkända pensionen utgör 1,488 kronor, bör sålunda tilläggs pensionen fastställas till 228 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. kanslibiträdet hos domänstyrelsen Agda Helena Leatz må, räknat från och med den 31 mars

Kungl. Maj:ts proposition Nr 93.

1931, under sin återstående livstid från statens domäners fond uppbära, utöver henne författningsenligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension till belopp av 228 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.